

6. Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem (vychovatelem)

Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem představuje poměrně komplikovanou oblast zatíženou mnoha specifiky vyplývajícími z odlišné kvalifikace obou pracovníků a mnohdy i z různých osobnostních dispozic. (Následující text sice pojednává o spolupráci asistenta s učitelem, ale ve většině ohledů jsou informace shodně platné i pro oblast spolupráce s **vychovatelem**, například ve školní družině.)

Tématu vzájemných postojů a spolupráce se v uplynulých letech věnovaly Hájková a Strnadová (2018), které na základě výzkumu mezi šesti desítkami asistentů pedagoga identifikovaly tyto **nejčastější postoje učitelů vůči asistentům pedagoga**:

- **odmítavé** – učitel nestojí o přítomnost asistenta pedagoga ve třídě;
- **nadřizené** – učitel dává až příliš najevo svou profesní převahu;
- **konkurenční** – učitel se obává zásahů práce druhého dospělého;
- **respektující** – učitel si váží pomoci a specifických dovedností asistenta;
- **partnerské** – učitel bere asistenta jako rovnocenného spolupracovníka.

„Odmítavé“ a „konkurenční“ postoje jsou v praxi dány zejména nedostatkem informací, které učitelé o profesi asistenta pedagoga mají – učitelé, kteří jsou dobře seznámeni s profesí asistenta pedagoga, obvykle vítají přítomnost podpůrného pracovníka ve třídě a vědí, že asistent bude postupovat podle jejich zadání. „Nadřizené“ postoje často zrcadlí obecně lidskou chybu, kdy učitel zbytečně znevažuje roli a význam asistenta pedagoga. Jako optimální pro praxi se pak jeví postoje „respek-

tující“ a „partnerské“, které jsou mimo jiné i vhodným modelem spolupráce pro žáky a ukazují, že i přes odlišnou profesní kvalifikaci se mohou dva dospělí navzájem respektovat a účinně spolupracovat.

V obecné rovině lze pro spolupráci asistenta pedagoga s učitelem definovat těchto několik **základních pravidel**:

- 1. Asistent i učitel by se měli navzájem respektovat a těžit ze znalostí toho druhého.** Asistent by měl respektovat řídicí roli učitele, který je v jejich tandemu tím více kvalifikovaným profesionálem a má rozhodující slovo. Na druhou stranu učitel by měl dávat najevo, že oceňuje pomoc asistenta pedagoga a že respektuje, že v některých oblastech (třeba porozumění pro rodinné zázemí a kulturu žáka) mohou být znalosti asistenta rozsáhlejší než znalosti učitele.
- 2. Asistent i učitel by měli dobře rozumět základnímu smyslu asistentské profese** – tedy by měli vědět, že asistent pedagoga je ve třídě v první řadě proto, aby pomohl učiteli s odborně méně náročnými činnostmi, a tím zajistil, že se učitel bude moci intenzivněji věnovat kvalifikované výuce jak u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, tak i u ostatních žáků třídy.
- 3. Asistent i učitel by měli mít dostatečný prostor společné konzultace** – tak aby si mohli, například před začátkem vyučování nebo naopak po konci vyučování, v klidném prostředí sdělit své postřehy z výuky a domlouvat se na další společné práci.
- 4. Rozdělení práce mezi asistentem a učitelem by mělo respektovat jejich odlišnou úroveň vzdělání.** Učitel by se měl ve své práci primárně soustředit na odborně kvalifikované činnosti (plánování učiva, výklad nové látky, hodnocení apod.), a to jak při práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, tak i při práci s ostatními žáky třídy. Asistent by měl primárně zajišťovat méně odborně kvalifikované činnosti (dohled nad individuální i skupinovou prací žáků, manipulaci s pomůckami, procvičování již osvojené látky apod.), a to rovněž jak u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, tak i u ostatních žáků třídy.

5. Asistent pedagoga by měl znát IVP (individuální vzdělávací plány) a PLPP (plány pedagogické podpory) žáků, se kterými pracuje. Tyto plány sice vždy primárně vypracovává učitel, asistent by ale měl být podrobně seznámen s jejich zněním tak, aby mohl přizpůsobit svou individualizovanou podporu potřebám žáka.

Jen ojediněle se může v praxi objevovat **spolupráce učitele s více asistenty pedagoga působícími současně v jedné třídě** nebo studijní skupině. Ve třídách běžných (tj. nikoli speciálních) škol je počet asistentů v současnosti omezen na maximálně dva v jedné třídě – konkrétně je toto stanoveno *vyhláškou o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* (vyhláška č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších novelizací), která v § 17 konstatuje, že v jedné třídě mohou pracovat současně maximálně tři pedagogičtí pracovníci:

„(3) Ve třídách, odděleních a studijních skupinách, které nejsou zřízeny podle § 16 odst. 9 zákona, a ve třídách, odděleních a studijních skupinách škol, které nejsou zřízeny podle § 16 odst. 9 zákona, mohou vykonávat přímou pedagogickou činnost souběžně nejvýše 3 pedagogičtí pracovníci.“

V praxi by ovšem pro přítomnost **dvou asistentů v jedné třídě** bylo nutné, aby tyto asistenty do dané třídy **doporučilo školské poradenské zařízení**, a to se stává zcela výjimečně – i vyhláška po pracovnících poradenských zařízení vyžaduje, aby v doporučeních preferovali pozici sdíleného asistenta pedagoga, který zabezpečí podporu všech přítomných žáků ve třídě.

Ve speciálních školách a třídách sice není počet pedagogických pracovníků na jednu třídu vyhláškou nijak limitován, přítomností dvou asistentů ve třídě ale často brání nedostatečné finanční prostředky, kvůli kterým by škola neměla z čeho druhého asistenta ve třídě zaplatit.

Vybrané otázky k tématu

Jaké činnosti by asistenti vykonávat neměli (tj. měl by je dělat jen učitel)?

V praxi by učitelé neměli asistentům pedagoga svěřovat zejména úkoly, na které nejsou asistenti dostatečně kvalifikováni. Úkony jako výklad nové látky, plánování metod a forem výuky nebo zkoušení a klasifikace by měli vždy vykonávat učitelé (na rozdíl od většiny asistentů pedagoga učitelé několik let studovali pedagogické obory, a to právě proto, aby tyto činnosti uměli vykonávat na skutečně profesionální úrovni). Učitelé – nikoli asistenti – by měli být také hlavními tvůrci individuálních vzdělávacích plánů a plánů pedagogické podpory pro žáky (zejména proto, že tyto plány vycházejí ze školního vzdělávacího programu, který učitel zná a asistent znát nemusí).

V čem můžou být znalosti asistenta pedagoga lepší než znalosti učitele?

Často jde o rodinné zázemí žáka se speciálními vzdělávacími potřebami – zejména u žáků se sociálním znevýhodněním je asistent často těmto žákům více nablízku, má možnost porozumět jejich sociálnímu zázemí a pomoci pak učiteli s porozuměním těm speciálním vzdělávacím potřebám, které z rodinného zázemí žáka vyplývají. Ve srovnání s učiteli mohou mít někteří asistenti pedagoga také větší předchozí praxi s žáky se zdravotním postižením – v takových případech pak může asistent také pomoci učiteli s pochopením pro potřeby vyplývající z diagnózy žáka a s potřebnou individualizací výuky pro tohoto žáka.

Kdo může v praxi asistentům a učitelům pomoci s nastavováním vzájemné spolupráce?

Zejména pracovníci školního poradenského pracoviště – výchovný poradce, školní speciální pedagog nebo školní psycholog; v některých případech pak lidé z vedení školy, ředitel nebo jeho zástupce. Nejsnazší cestou je, když se vybraný poradenský nebo vedoucí pracovník zúčastní hospitace ve třídě a na základě této hospitace má možnost s učitelem a asistentem prodiskutovat, jak jejich vzájemná spolupráce probíhá a kde jsou možná místa pro zlepšení.